

Received / Makale Geliş Tarihi 06.04.2025
Published / Yayınlanma Tarihi 30.06.2025
Volume (Issue) Cilt (Sayı) 9 (55)
pp / ss 539-549

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.15807700
Mail: editor@pejoss.com

Doç. Dr. Hülya Kasaplı

<https://orcid.org/0000-0002-6424-8318>

Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, El Sanatları Bölümü, El Sanatları Anasanat Dalı, Ankara/TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/05mskc574>

Ashhan Gürbüz

<https://orcid.org/0000-0002-5089-3965>

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, El Sanatları Anabilim Dalı, Ankara/TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/054xxkpr46>

Sim Sırma Ustası: Sema Kayabaşı

Glitter Silk Embroidery Master: Sema Kayabaşı

ÖZET

Sim sırma işleme tekniği geçmişte saray giysilerinde, genç kızların çeyizlerinde ve ev aksesuarlarında önemli bir yeri olduğu gibi günümüzde de giyim eşyası ve ev dekorasyonu, çeyizlik ve turistik eşya üzerine sıklıkla uygulandığı görülmektedir. Sim sırma işleme tekniği çok emek ve zaman isteyen bir sanat olduğundan dolayı günümüzde hem yetişen usta hem de alıcılar tarafından hak ettiği ilgiyi görememektedir. Bu konudan yola çıkarak günümüzde giderek azalan sim sırma işleme tekniği ustalarından biri olan Sema Kayabaşı araştırma konusu olarak seçilmiştir. Bu makalede Sema Kayabaşı'nın özgeçmişinin yanı sıra, sim sırma tekniğinde kullandığı araç gereç, teknik ve desen özellikleri yönünden gözden geçirilmiş ve yapmış olduğu sanat eserlerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sim sırma, işleme, el sanatları.

ABSTRACT

The silver thread embroidery technique had an important place in palace clothes, young girls' dowries and home accessories in the past, and today it is frequently applied to clothing and home decoration, dowry and touristic items. Since the silver thread embroidery technique is an art that requires a lot of effort and time, it does not receive the attention it deserves, both from the masters and the buyers today. Based on this subject, Sema Kayabaşı, one of the silver thread embroidery technique masters who are decreasing today, was chosen as the research subject. In this article, in addition to Sema Kayabaşı's CV, the tools, equipment, technique, and pattern features she uses in the silver thread technique are reviewed and her works of art are included.

Keywords: Silver thread, embroidery, handicrafts.

1. GİRİŞ

El sanatları kültürün nesilden nesile aktarımında önemli bir aracı olmuştur. Yüzyıllar öncesinde yaşam koşullarına uyum sağlama ihtiyacından ortaya çıkan el sanatları giderek insanların geçim kaynağı haline gelmiştir. El sanatlarımız içinde geniş bir yer tutan nakış çeşitleri geçmişten günümüze kadar devam ettirilmiş ve zaman içinde eşsiz örnekler ortaya konulmuştur.

Geleneksel el nakışlarımız içerisinde sim sırma işlemeciliğinin ayrı bir yeri vardır. Tarihi Uygurlara kadar uzanan (Yetimoğlu, 1992) sim sırma işi Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise İstanbul (Saray), Bursa, Kütahya ve Kahramanmaraş (Delibaş, 1993) yöresinde yaygın olarak uygulandığı bilinmektedir.

Anadolu halkı geçmişten günümüze Sim sırma işini farklı isimlerle adlandırdığı dikkati çekmektedir. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür; Maraş işi, dival işi, mukavva işi ve bastırma (Köklü, 2003).

Yoğun emek gerektiren sim sırma işini meslek haline getiren ustaların günümüzde azalması ile birlikte sim sırma işinin üretimi gün geçtikçe azalmaktadır. Bu sanata gönül vermiş sim sırma işini geleneksel yöntemlerle uygulayan sayılı ustalar içinde Sema Kayabaşı'da yer almaktadır. Bu çalışmada Ulucanlar Cezaevi Müzesi Sanat Sokağı'nda yer alan atölyesinde sim sırma işi ustalığı yapan Sema Kayabaşı tanıtılarak sim sırma işinin yeni nesillere bilgi aktarımının yapılması hedeflenmiştir.

2. SEMA KAYABAŞI'NIN ÖZGEÇMİŞİ

Sim sırma ustası Sema Kayabaşı 1980 senesinde Ankara'da doğmuştur. 2005 yılında Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde Nakış Bölümünü bitirmiştir. 2003'ten 2015 senesine kadar Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde çalışmıştır. 2015 senesinde Olgunlaşma Enstitüsü'nden ayrılarak Ulucanlar Sanat Sokağı'ndaki atölyesinde çalışmaya başlamıştır. Ulucanlar Cezaevi Müzesi Sanat Sokağı'nda bulunan atölyesinde hem internet üzerinden hem de bire bir yüz yüze olmak üzere dersler vermektedir. Eğitim verdiği dönemlerde Ankara'dan ve Ankara dışından birçok kişi yetiştirmiştir. Sipariş üzerine çalışan sanatçı bir tanesini Mekke'ye bir diğeri ise Medine'ye gönderilen toplamda 25 adet Sakal-ı Şerif örtüsü yapmıştır. 2018 yılında Kültür Bakanlığı Sim Sırma İşi (Dival işi, Maraş işi) sanatçısı olmuştur. 2019-2021 yılları arasında Kültür Bakanlığı tarafından düzenlenen tezhip kursuna katılarak başarıyla tamamlamıştır.

Her yıl Ulucanlar Sanat Sokağı bünyesinde yapılan sergilere katılmaktadır. Sanatçı sim sırma eğitimine başladığı dönemden bu yana kendini geliştirmekte ve sim sırma işini güncel tutma gayretinde olmuş ve sim sırma işi sanatına gönül vermiştir. Sema Kayabaşı hat yazılarını da sim sırma tekniği ile işlemektedir. Hat yazılarının işlenmesinde orijinal hat yazıları kullanmaktadır. Hat yazıların orijinal bütünlüğünün bozulmaması için işleme sırasında hattat ile istişare içinde çalışmaya özen göstermektedir.

Sema Kayabaşı basında da yer alarak yapmış olduğu sim sırma sanatı tanıtmaya çalışmıştır. Ticari Hayat ve Güçlü Anadolu gazetelerinde haberleri yapılmıştır. TRT Avaz kanalında Usta Eller programına konuk olmuştur. Ayrıca İnsan ve Hayat Dergisi eylül ayı sayısında röportajı yapılmıştır.

Ticari hayat gazetesinde, sim sırmının büyük bir güç istediğinin altını çizen Kayabaşı, “Sim sırma büyük bir kuvvet ve sabır istemektedir. Meşakkatli ve uç noktada bir iştir. İnsanın ruhunu ilmek ilmek dinlendiren, geleneksel motifleriyle evlerimizi süsleyen bu sanat zor olduğu kadar da güzeldir. İnsana huzur veren bir hobiyeye dönüşmesi ise sabırla ortaya çıkmaktadır. Sim sırma işinde motif seçiminde her türlü malzemeden esinlenebilirsiniz. Bir yaprak, bir çiçek, bir peçete dahi sizin sim sırma motifiniz olabilir. Önemli olan burada özgün ve bireysel içerikler ortaya koymaktır. İşin aslını ve geleceğini korumak ise sim sırmının püf noktasıdır. Kadife kumaşa ipek iplikle işlenen desenler ise özgün motiflerle daha da kaliteli eserler ortaya koyacaktır” ifadelerine yer vermiştir (Bay, 2023).

Sim sırma işi teknolojiye dayanan bir iş değildir. İnsanın el emeği ile ortaya konulmaktadır. Sim sırma işinde her şey eski usul tekniklerle devam ettirilmektedir. Bütün aletlerde aslında bu iş için özeldir. Sim sırma sanatı oldukça zahmetli bir sanattır aynı zamanda iddialıdır (Doğrusever, 2018).

Her işte olduğu gibi sim sırma işinde insana lazım olan motivasyon ve disiplindir. Bu işi yaparken evde ebeveynlerin, dışarıda arkadaşların desteği gereklidir. Destek, insanın motivasyonunu artırır. Sim sırma işini öğrenirken şefinin vermiş olduğu destek Sema Kayabaşı'nın motivasyon kaynağı olmuştur. Bu alanda faaliyet gösteren kişi ne kadar profesyonel olursa olsun amatör bir ruh taşıması gerekmektedir. Bu amatör ruhtan kastedilen sürekli öğrenmeye ve farklılıklara açık olma durumudur. Sema Kayabaşı da müşterilerine istedikleri desenin aynısını işlemek yerine onlara özel ve sadece kendilerinde olabilecek bir deseni işleyerek, bir fabrikasyon çalışma gibi aynı işi tekrarlamayarak özgün çalışmalarla kendini köreltmekten kurtarmaktadır. Buda işine duyduğu şevki, heyecanı canlı tutmaktadır (Ünalın, 2023).

Şekil 1. Sema Kayabaşı Sim sırma işi tekniğini uygularken. **Kaynak:** Yazar Arşivi, 2025

Şekil 2. Sema Kayabaşı ve işlediği Sim sırma işi bohça. **Kaynak:** Yazar Arşivi, 2025

Şekil 3. Sema Kayabaşı ve işlediği Sim sırma işi tablo. **Kaynak:** Yazar Arşivi, 2025

3. SİM SIRMA İŞLEMELERİNDE KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER

3.1. Araçlar

Sim sırma işlemelerinde kullanılan araçlar; cülde (Tezgâh), askı, çağ (Makaralık), möhlüke (oyma bıçağı), biz, çıkırık, makat, çekiç, kâğıt kesme makası, küçük boy makas, dikiş için kullanılan iğne, boş bobin, ütü şeklinde sıralanabilir.

3.2. Gereçler

Sim sırma işlemelerinde kullanılan gereçler; Çiriş, beyaz ve sarı karton, kül rengi karton (kraft karton), çimento kâğıdı (kraft kâğıdı), kuru beyaz sabun, kumaş, astar bezi, işleme ipliği, dikiş ipliği, çamaşır ipeği, sim sırma, balmumu, tırtıl, sünger, yapıştırıcı şeklinde sıralanabilir.

4. SİM SIRMA İŞİ TEKNİĞİNİN UYGULAMA AŞAMALARI

Sema Kayabaş'ın sim sırma işleme tekniğini uygulama esnasında kullandığı uygulama aşamaları aşağıda fotoğraflar ile verilmiştir.

4.1. Çirişli Karton Hazırlama Aşamaları

Şekil 4. Su ile çiriş parmakla ezilerek kıvam verilir, (MEB,2008)

Şekil 5. Kartona çiriş sürülür, (MEB,2008)

Şekil 6. Üzerine kraft kâğıdı yerleştirilir, (MEB,2008)

Şekil 7. Sabunla iki karton arasındaki hava alınır, (MEB,2008)

Şekil 8. Sarı kartonun arkasına çiriş sürülür, (MEB,2008)

Şekil 9. Karton kurumaya bırakılır, (MEB,2008)

4.2. Desen Hazırlama Aşamaları

Şekil 10. Desen sert uçlu kalemle çizilir, (MEB,2008)

Şekil 11. Yuvarlak hatlarda şablon kullanılır, (MEB,2008)

4.3. Desenin Oyguya Hazırlama Aşamaları

Şekil 12. İşlenecek desenin arkasına yapıştırıcı sürülür, (MEB,2008)

Şekil 13. Yapıştırıcı sürülen desen beyaz kartona yapıştırılır ve çevresinden kesilir, (MEB,2008)

Şekil 14. Çirişli kartona desen kalıbı çizilir, (MEB,2008)

Şekil 15. Çirişli kartondaki kalıp kesilir, (MEB,2008)

Şekil 16. Kesilen karton kalıplar, (MEB,2008)

Şekil 17. Ataç ile tutturulur, (MEB,2008)

Şekil 18. Desen cüldeye sıkıştırılır, (MEB,2008)

Şekil 19. Cüldede teyellemeye başlanır, (MEB,2008)

Şekil 20. Teyellenen kalıp, (MEB,2008)

Şekil 21. Möhlüke ile kalıp oyguya başlanır, (MEB,2008)

Şekil 22. Oygı işlemi bitmiş kalıp, (MEB,2008)

Şekil 23. İşlenecek desenin kalıptan çıkartıl, (MEB,2008)

Şekil 24. Kalıptan çıkartılan desenler, (MEB,2008)

Şekil 25. Desen kumaşa yapıştırılır, (MEB,2008)

Şekil 26. Çekiç yardımıyla sağlamlaştırılır (MEB,2008)

5. SEMA KAYABAŞI'NIN SİM SIRMA TEKNİĞİ İLE İŞLEDİĞİ ÖRNEKLER

Sema Kayabaşı Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde görev aldığı bazı projelerin başında; Cumhurbaşkanlığı'nın Forsu ve Yaver Apoletlerinin işlenmesi, 2003 yılı Kültürlerin Hamisi Fatih Sultan Mehmet Koleksiyonu, Atatürk Giysi Koleksiyonu, Kınalı Gelin Giysi Koleksiyonu, Osmanlı'nın 700. yıl için hazırlanan koleksiyonu ve Mevlâna koleksiyonudur. Bu koleksiyonlarda sergilenen sim sırma işlemeli örneklerin desenleri olgunlaşma Enstitüsünün desen çizim atölyesinde hazırlanmıştır. Sema Kayabaşı bu koleksiyonlardaki eserler proje grubunda yer alarak bir ekiple hazırlanmıştır. Ayrıca yurt dışındaki Türk Günleri kapsamında gerçekleştirilen defilelerde de yaptığı eserler sergilenmiştir. 2013-2015 yılları arasında ise Dolmabahçe Sarayı'nda sergilenen Osmanlı padişahları tuğralarını konu alan koleksiyonda da görev almıştır. Ulucanlar'daki atölyesinde yapmış olduğu işlemelerin desenleri kendisine aittir. Bununla birlikte siparişlerde müşterinin verdiği ya da talep ettiği desenleri stilize ederek de kullanmaktadır. Bitkisel bezemeleri yoğun olarak kullanan sanatçı geometrik, yazılı ve figüratif desenleri de kullanmaktadır.

Aşağıda Sema Kayabaş tarafından işlenen örneklerin bir kısmı yer almaktadır.

Şekil 27. Sema Kayabaşı arşivinden sim sırma işi tekniği ile işlenmiş masa üstü Türk bayrağı (2025)

Şekil 28. Sema Kayabaşı arşivinden sim sırma işi tekniği ile işlenmiş Sakal-ı Şerif bohçası (2025)

Şekil 29. Sema Kayabaşı arşivinden sim sırma işi tekniği ile işlenmiş portföy çanta ve cüzdan (2025)

Şekil 30. Sema Kayabaşı arşivinden sim sırma işi tekniği ile işlenmiş ayakkabı (2025)

Şekil 31. Sema Kayabaşı arşivinden sim sırma işi tekniği ile işlenmiş keseler (2025)

Şekil 32. Sema Kayabaşı arşivinden sim sırma işi tekniği ile işlenmiş bohça (2025)

Şekil 33. Sema Kayabaşı arşivinden sim sırma işi tekniği ile işlenmiş kare örtü (2025)

Şekil 34. Sema Kayabaşı arşivinden sim sırma işi tekniği ile işlenmiş tablo (2025)

Şekil 35. Sema Kayabaşı arşivinden sim sırma işi tekniği ile işlenmiş cüzdan (2025)

Şekil 36. Sema Kayabaşı arşivinden sim sırma işi tekniği ile işlenmiş bindallı kıyafetli dekoratif bebek (2025)

Şekil 37. Sema Kayabaşı arşivinden Kınalı Gelin Koleksiyonu'ndan bir kıyafet (2025)

Şekil 38. Sema Kayabaşı arşivinden 2007 Mevlâna yılı nedeniyle işlenen Mevlâna Koleksiyonu'ndan kıyafetler (2007)

Şekil 39. Sema Kayabaşı arşivinden Kültürlerin Hamisi Fatih Giysi Koleksiyonu'ndan bir kıyafet (2025)

6. SONUÇ

El sanatlarımızdan olan işleme tekniklerinden sim sırma tekniğinin çok eski bir geçmişi olduğu bilinmekle beraber günümüzde olgunlaşma enstitüleri, sanat atölyeleri, halk eğitimi merkezlerinde, kız meslek liselerinde, Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi El Sanatları Bölümünde halen uygulanmakta ve sim sırma işleme ustalarının, kursiyerlerinin yetiştirildiği görülmektedir. Sim sırma işi tekniği ile yaptıkları üretimle birçok usta ve kadınının geçimlerini sürdürdükleri bilinmektedir. Bununla birlikte çok emek ve zaman isteyen bir el işlemesi olması, maliyetinin yüksek olması bu sanata gönül veren usta yaygınlığını azaltmaktadır. Giyim ve çeyiz eşyası yanı sıra birçok aksesuara uygulamasının yapılarak güncel tasarımlarla sim sırma işi tekniğinin daha ilgi çekici hale gelmesi sağlanabilir. Sim sırma sanatının çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenerek daha yaygın ve popüler hale getirilmesi kadın istihdamı açısından da önem teşkil etmektedir. Sim sırma ustası Sema Kayabaşı günümüz sanat anlayışını yakalamaya çalışan, kendini geliştirme gayretinde olan bir sanatçıdır ve geleneksel bir sanat olan sim sırma işinin günümüz modern dünyasında da sevilerek kullanılmasını amaçlamaktadır. Sanatçı titizlikle çalışmalarına devam etmektedir. Giderek azalmakta olan sim sırma işlemeciliğinin gelecek nesillere aktarılması açısından Sema Kayabaşı ve benzer ustaların yapmış olduğu çalışmalar önemli ve değerlidir.

KAYNAKÇA

- Bay, S. (2023). *Meşakkatli ellerin sanatı: Sim sırma*. Ticari Hayat. <https://www.ticarihayat.com/mesakkatli-ellerin-sanati-sim-sirma>
- Delibaş, S. (1993). *İşleme Sanatı. Geleneksel Türk Sanatları*. T.C. Kültür Bakanlığı, Apa Ofset Basımevi,
- Doğrusever, E. H. (2018). *Osmanlıdan günümüze sim sırma sanatı*. Güçlü Anadolu Gazetesi. <https://www.gucluanadologazetesi.com/osmanlidan-gunumuze-sim-sirma-sanati>
- Kayabaşı, S. (2025), (Kaynak Kişi), 1980, Altındağ/Ankara, Sim Sırma Ustası
- Köklü, H. (2003). Türk İşleme Sanatında Dival İş. Mesleki Eğitim Dergisi, 5, 205-216
- Ünalın, S. (2023). Bir sanatkarın meşakkatli işi. *İnsan ve Hayat Dergisi*, 163(Eylül),26-31
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (2008). *El sanatları teknolojisi: Makinede Maraş işine hazırlık* Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Yetimoğlu, P. (1992). Beypazarı'nda Sırma İşçiliği. Kültür ve Sanat Dergisi, 13, 72-74.